

Varga László

∴ Szerbia Képviselőháza, Belgrád
∴ drvargalaszlo1976@gmail.com

SZERBIA EU-CSATLAKOZÁSI TÁRGYALÁSAINAK SZAKTERMINOLÓGIAI ASPEKTUSAI

Aspects of Terminology in Negotiations on Serbia's Accession to the EU

Terminološki aspekti pregovora o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

A tanulmány Szerbia európai uniós csatlakozási tárgyalásainak szakterminológiai vonatkozásaival foglalkozik. Vajdasági magyar szempontból a csatlakozási folyamat magyar és szerb szaknyelvi kihívásai nem választhatóak el annak politikai aspektusaitól, különösképpen a kisebbségi magyar érdekek érvényesítésének a lehetőségétől. A szerző ezért a szakterminológiai kérdések mellett különböző szakpolitikai összefüggésekre is igyekszik rávilágítani.

Kulcsszavak: EU-csatlakozási tárgyalások, Tárgyalási Keret, 23. tárgyalási fejezet, Kisebbségi Akcióterv, vajdasági magyar érdekérvényesítés

1. BEVEZETŐ MEGJEGYZÉSEK

Az EU-csatlakozási tárgyalások szakterminológiája nem egységes, és leíró típusú. A szakkifejezések leíró volta abból ered, hogy a többszavas, eredetileg angol nyelvű terminus technicusokhoz lehetetlen egy-két szóból álló magyar nyelvű megfelelőt társítani. Az egységes szakkifejezés-készlet hiánya pedig elsősorban arra vezethető vissza, hogy a tárgyalások menete folyamatos változásokon megy keresztül. A gyakorlat azt mutatja, hogy párhuzamosan a tárgyalások szabályrendszerének (és tartalmi elemeinek) az alakulásával, állandóan bővül a szakkifejezések listája is.

Kitérőként itt kell felhívni a figyelmet néhány olyan körülményre, amelyek alátámasztják a fenti megállapításokat. A 2004-ben és 2007-ben csatlakozott országok esetében még 33 tárgyalási fejezetről szóltak a tárgyalások. A 2013. július 1-jén csatlakozott Horvátország már 35 fejezetről tárgyalt. Horvátország tárgyalásai a legegyszerűbb fejezetekkel indultak, a legnehezebb kérdések a tárgyalások végére maradtak. Montenegró, amely 18 fejezetet nyitott meg ez ideig,

a két legkönnyebb kérdéskörrel kezdte (a 25. fejezettel, amely a tudományról és a kutatásról szól és a 26. fejezettel, amely az oktatást és a kultúrát foglalja magában), ezt követően a legbonyolultabbakkal, a 23-sal (az igazságüggyel és alapjogokkal) és a 24-sel (a belügyi kérdésekkel) folytatta. Szerbia várhatóan a három legnehezebb fejezettel, a 35-sel (azaz a Koszovóhoz fűződő viszony normalizációjával), a 23-sal és a 24-sel kezdi majd az érdemi tárgyalásokat.

2. A TÁRGYALÁSI KERET

A Tárgyalási Keret címet viselő dokumentum definiálja a tárgyalások menetének szabályrendszerét, mindenekelőtt meghatározva a tárgyalások fogalmát. A tárgyalások¹ az EU közösségi (jogi) vívmányainak átvételéről szólnak. Pontosabban az EU-s jogszabályok átvételének az ütemezéséről. A gyakorlatban a csatlakozási tárgyalások valódi tétje, hogy a tárgyaló ország az egyes fejezeteknél az EU jogszabályainak alkalmazása alól milyen átmeneti (időbeli) mentességeket tud kialakítani.

Amellett, hogy a Tárgyalási Keret felsorolja a 35 tárgyalási fejezetet², meghatározza azokat a tárgyalóasztalra kerülő kérdéseket is³, amelyektől alapvetően függ a tárgyalások előrehaladása.

A Tárgyalási Keret rendelkezik a tárgyalások intézményi struktúrájáról is, azaz a tárgyalások szereplőiről. A csatlakozási tárgyalások előkészítését az EU részéről az Európai Bizottság végzi, a tárgyalások a tárgyaló ország kormánya és a 28 tagállami kormány képviselőinek a részvételével zajlanak. A tárgyaló ország tárgyalódelegációja a politikai koordinációt végző delegációvezetőből és a szakmai munka összehangolását végző főtárgyalóból áll.

A Tárgyalási Kerettel összefüggésben a benchmark (mérce) fogalma⁴ is kiemelt igényel. A benchmarkok olyan feltételeket képeznek, amelyek teljesülése esetén tovább lehet lépni a tárgyalások során. Egyes fejezeteknél tárgyalásnyitó feltételek kerülnek meghatározásra (opening benchmark). Egyes fejezeteknél a tárgyalások során a továbblépéshez teljesítendő közbülső feltételek (interim benchmark) is definiálásra kerülnek, de vannak olyan fejezetek is, ahol csak tárgyalászáró feltételek (closing benchmark) kerülnek megállapításra.

A Szerbiára vonatkozó Tárgyalási Keret értelmében a 23-as és 24-es fejezetnél tárgyalásnyitó feltételként egy-egy akcióterv kidolgozása került meghatározásra, amelyeket a tagállamok egyhangú szavazással kell, hogy jóváhagyjanak. Ugyanakkor, ezeknél a fejezeteknél közbülső feltételek és tárgyalászáró feltételek is definiálásra kerülnek majd a tárgyalások előrehaladtával.

¹ Negotiating framework, 31. pont

² Negotiating framework, Annex II to the Annex

³ Negotiating framework, 24. és 25. pont

⁴ Negotiating framework, 42. pont

A Tárgyalási Keret állítja fel a tárgyalások menetét is, amely több szakaszból áll. Az előkészítő szakasz a screening folyamatra és a tárgyalási álláspontok kialakítására oszlik, az érdemi szakaszt a kormányközi konferenciák képezik.

A screening (azaz átvilágítási) folyamat⁵ a tárgyaló ország jogrendszere és az EU-s joganyaga (és joggyakorlata) összehangoltságának a vizsgálatát jelenti. Szerbia esetében ez a szakasz 2013 ősze és 2014 tavasza között zajlott le. Az átvilágítást a screening-jelentés elkészítése követi az Európai Bizottság részéről, amelyet a tagállamoknak kell jóváhagyniuk. Szerbia esetében hat tárgyalási fejezetnél került sor az átvilágítási jelentés jóváhagyására a tagállamok részéről, a többi fejezetnél ez a fázis van folyamatban.

Az átvilágítási folyamatot a tárgyalási álláspontok kialakítása követi, amely során az Európai Unió és a tárgyaló ország is kialakítja saját tárgyalási álláspontját minden tárgyalási fejezetnél. Az EU közös tárgyalási álláspontját egyetlen fejezetnél sem fogadták még el a tagállamok, Szerbia tárgyalási álláspontja a 32-es fejezetnél került eddig elfogadásra.

Az előkészítő szakasz után kezdődhetnek meg az érdemi tárgyalások, amelyek kormányközi konferenciák keretében zajlanak. Szerbia egyetlen fejezetnél sem kezdte meg eddig az érdemi tárgyalásokat. Mindösszesen a tárgyalásnyitó kormányközi konferenciára került sor 2014. január 21-én, amivel formális értelemben megkezdődöttnek tekinthetők a csatlakozási tárgyalások.

3. A 23. TÁRGYALÁSI FEJEZET – IGAZSÁGÜGY ÉS ALAPJOGOK

A 23-as tárgyalási fejezet négy kérdéskört⁶ foglal magában: az igazságszolgáltatást, a korrupció elleni harcot, az alapjogokat és az EU-állampolgárok jogait. A kisebbségi jogok az alapjogok keretébe tartoznak.

A Szerbiára vonatkozó Tárgyalási Keret a kisebbséghez tartozó személyek jogainak tiszteletben tartását egy helyen⁷, a kisebbségek védelmét két helyen⁸ említi. Ennek köszönhetően a kisebbségi jogok érvényesülésének a kérdése a csatlakozási tárgyalások egyik fontos témáját képezi.

A 23-as fejezet egyike azon fejezeteknek, amelyeknél az átvilágítást követően az átvilágítási jelentés is elkészült, és azt a tagállamok jóvá is hagyták. Az átvilágítási jelentések (így a 23. fejezetről szóló jelentés is) ajánlások formájában fogalmazza meg a fejezethez tartozó kulcsfontosságú

⁵ Negotiating framework, 40. pont

⁶ Screening report Serbia, Chapter 23 – Judiciary and fundamental rights, 2. és 3. oldal

⁷ Negotiating framework, 21. pont

⁸ Negotiating framework, 21. és 23. pont

gú elvárásokat. A kisebbségi jogokkal kapcsolatban a 23. fejezet screening-jelentése egy külön Kisebbségi Akcióterv⁹ elkészítését várja el Szerbiától 2015 végéig.

A 23-as fejezet screeningjelentésének értelmében egy befogadó folyamatban elfogadásra kell, hogy kerüljön egy, a kisebbségi jogoknak szentelt külön akcióterv, amely a hatályos kisebbségi jogok hatékony érvényesítésére kell, hogy kiterjedjen, figyelembe véve az Európai Tanács Tanácsadó Bizottságának Szerbiáról szóló Harmadik Véleményében szereplő ajánlásokat.

A kidolgozás alatt álló Kisebbségvédelmi Akciótervvel szemben a vajdasági magyar politikai érdekképviselő elvárása, hogy:

- struktúrája kövesse az ET Kisebbségvédelmi Keretegyezményének a szerkezetét,
- fogalmazza meg az állami szervek számára teljesítendő feladatként, hogy egy év alatt készüljön el a közsféra alkalmazottainak nyilvántartása, beleértve a nyelvismeretre, az iskolai tanulmányok nyelvére és az etnikai hovatartozásra vonatkozó adatokat is,
- kötelezze a kormányt és a parlamentet, hogy jogszabály-módosítások útján a közsféra minden alszférájában hozzanak létre olyan jogi mechanizmust, amely alapján évente meghatározott százalékkal nőne a kisebbség közszféraéleti részvétele,
- kötelezze a kormányt, hogy rendeljen megfelelő forrásokat a fenti célokhoz,
- kerüljön felállításra egy monitoringmechanizmus, amely alapján nyomon követhető lesz a kitűzött célok teljesülése.

4. VAJDASÁGI MAGYAR ÉRDEKÉRVÉNYESÍTÉSI MECHANIZMUSOK A CSATLAKOZÁSI TÁRGYALÁSOK SORÁN

A szerző meggyőződése, hogy az EU-csatlakozási tárgyalások akkor jelenthetnek lehetőséget arra, hogy kisebbségi magyar érdekeket tudjunk érvényesíteni a tárgyalások során, amennyiben hatékony mechanizmust tudunk működtetni ennek érdekében.

A vajdasági magyar érdek érvényesítésére többsíkú mechanizmusrendszer áll rendelkezésre ebben a pillanatban. Belföldön a kormányban tevékenykedő magyar államtitkárok feladata, hogy a jogszabály-előkészítés fázisában, továbbá a jogalkalmazás során érvényesítsenek magyar érdekeket. A törvényalkotási fázisban Szerbia Képviselőházának szakbizottságai, a képviselőház Európai Integrációs Bizottsága és a parlament plénuma nyújtanak erre lehetőséget.

⁹ Screening report Serbia, Chapter 23 – Judiciary and fundamental rights, 38. oldal

Külföldön az Európai Unió Tanácsában Magyarország segítségével, az Európai Bizottság szintjén az európai szomszédságpolitikáért és a csatlakozási tárgyalásokért felelős biztoson és az Európai szomszédságpolitika és csatlakozási tárgyalások Főigazgatóságán keresztül közvetlenül, továbbá az Európai Parlament útján csatornázzhatunk be kisebbségi kérdéseket és vajdasági magyar érdekeket a csatlakozási tárgyalásokba.

Itt kell kiemelni két olyan, minden évben elkészülő dokumentumot, amelyek lehetőséget nyújtanak arra, hogy a vajdasági magyar közösség szempontjából jelentős problémák megoldását EU-szintű monitoring kövesse:

- az Európai Bizottság országjelentéseit, amelyeket minden év októberében hoz nyilvánosságra az Európai Bizottság és
- az Európai Parlament állásfoglalásait, amelyeket a következő év tavaszáig fogad el az Európai Parlament az előző évre vonatkozóan.

5. KÖVETKEZTETÉSEK

Következtetésként azt érdemes kiemelni, hogy a felvázolt érdekérvényesítési mechanizmusok olyan lehetőségeket jelentenek, amelyeken keresztül – ha hatékonyak tudunk lenni – az eddigieknél eredményesebben lesz kikényszeríthető, hogy Szerbia teljesítse vállalt kötelezettségeit a kisebbségvédelem terén. Ugyanakkor, a tapasztalat azt is mutatja, hogy a teljes jogú EU-tagság elnyerése után megszűnik annak a lehetősége, hogy az EU-val összefüggő mechanizmust vehessen igénybe egy-egy nemzeti közösség a kisebbségi problémáinak a megoldásához.

Ezért bír kiemelt jelentőséggel, hogy a vajdasági magyar közösség minél aktívabb szereplője legyen Szerbia EU-csatlakozási folyamatának.

IRODALOM- ÉS JOGFORRÁSJEGYZÉK

NEGOTIATING FRAMEWORK

(http://www.seio.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/neg_frame.PDF)

SCREENING REPORT SERBIA – 23. CHAPER – JUDICIARY AND FUNDAMENTAL RIGHTS

([www. http://europa.rs/upload/2014/Screening-report-chapter-23-serbia.pdf](http://europa.rs/upload/2014/Screening-report-chapter-23-serbia.pdf))

Aspects of Terminology in Negotiations on Serbia's Accession to the EU

The study tackles the issues arising in connection with the terminology in negotiations on Serbia's accession to the European Union. From the aspect of Hungarians in Vojvodina, the challenges of Hungarian and Serbian terminology

regarding the process of accession cannot be separated from its political aspects, particularly from the possibilities of assertion of minority interests. Therefore, apart from the terminology issues, the author attempts to reflect on various connections in policy.

Key words: EU accession negotiations, Negotiation Framework, Acquis chapter 23, Minority Action Plan, assertion of Hungarian minority interests in Vojvodina

*Terminološki aspekti pregovora o pristupanju
Srbije Evropskoj uniji*

Studija se bavi stručno-terminološkim relacijama u pregovorima o pristupanju Srbije Evropskoj uniji. Iz aspekta vojvođanskih Mađara izazovi mađarske i srpske stručne terminologije u procesu pristupanja ne mogu da se odvoje od njihovog političkog aspekta, a naročito ne od šanse za afirmaciju mađarskih manjinskih interesa. Zbog toga autor pored pitanja stručne terminologije nastoji da pojasni i neke povezanosti u okviru političke struke.

Ključne reči: Pregovori o pristupanju Evropskoj uniji, Okvir pregovora, 23. poglavlje pregovora, Manjinski akcioni plan, afirmacija interesa vojvođanskih Mađara

Beérkezés időpontja: 2015. szeptember 27.
Közlésre elfogadva: 2015. október 10.